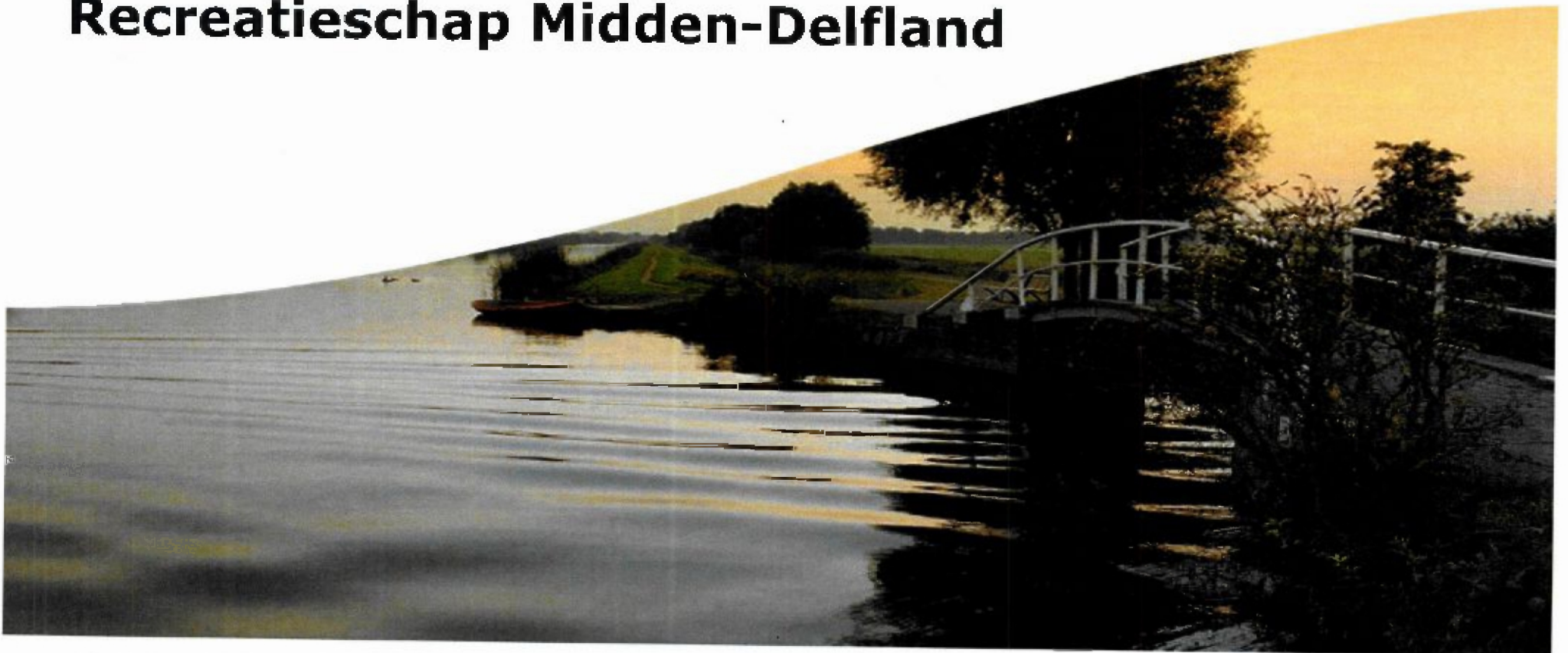

Accountantsverslag

Boekjaar 2017

Recreatieschap Midden-Delfland

An independent member of Baker Tilly International

Inhoudsopgave

	Pagina
1. Inleiding	4
2. Accountantscontrole	5
3. Kwaliteit verslaggeving	15
4. Financiële positie en resultaat	16
5. Overige aandachtspunten	17
6. Actuele ontwikkelingen	19

VERTROUWELIJK

Aan het algemeen bestuur van Recreatieschap Midden-Delfland
Overschieseweg 204
3112 NB Schiedam

Breda, juni 2018

Betreft: Accountantsverslag bij de jaarrekening 2017

Geachte leden van het algemeen bestuur,

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2017 van Recreatieschap Midden-Delfland afgerond. In dit accountantsverslag informeren wij u over de status en de bevindingen.

De onderwerpen die in dit verslag aan de orde komen, hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening.

Wij bedanken de medewerkers van Staatsbosbeheer voor de open en constructieve samenwerking bij het verrichten van onze controlewerkzaamheden en de totstandkoming van ons accountantsverslag.

Wij vertrouwen erop u hiermede van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly Berk N.V.

drs. R. Opendorp RA
Partner

1. Inleiding

Als accountant van Recreatieschap Midden-Delfland hebben wij de controle van de jaarrekening uitgevoerd op basis van de kaders en normen die door de wetgever als ook door u als algemeen bestuur aan ons zijn meegegeven. In dit accountantsverslag doen wij verslag van de uitkomsten van ons onderzoek naar de getrouwheid en de rechtmatige totstandkoming van de lasten en baten en de activa en passiva in de jaarrekening 2017.

In hoofdstuk 2 van dit accountantsverslag gaan wij met name in op die zaken die van belang zijn voor u als algemeen bestuur. Wij ondersteunen u daarbij in uw controlerende rol en uw besluitvorming rondom de jaarrekening.

In hoofdstuk 3 gaan wij in op de kwaliteit van het jaarverslag. Als accountant hebben wij op basis van wet- en regelgeving de taak om de jaarrekening te controleren en het jaarverslag te toetsen. In het jaarverslag legt het dagelijks bestuur verantwoording af over de uitvoering van het beleid en wat bereikt is. Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en dat het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van het BBV vereist is.

In hoofdstuk 4 geven wij u inzicht in de financiële positie en het resultaat. Wij constateren dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. In 2017 is een resultaat na bestemming behaald van € 97.751 positief.

In hoofdstuk 5 gaan wij in op een aantal verplichte onderwerpen waarover wij dienen te rapporteren.

Hoofdstuk 6 sluit ten slotte af met de relevante ontwikkelingen in de BBV die, na uitbrenging van onze managementletter waarin ook diverse ontwikkelingen zijn geschetst, op dit moment spelen.

2. Accountantscontrole

2.1 Dekking en reikwijdte van de controle zijn conform de opdrachtbevestiging

Wij hebben van u de opdracht gekregen om de jaarrekening 2017 van het Recreatieschap Midden-Delfland te controleren. In onze vaktechnische opdrachtbevestiging is deze opdracht in detail verder uitgewerkt.

Bij deze controle hanteren wij de in het 'Normenkader Rechtmatigheid 2017' vastgelegde marges. De maximaal toe te passen marges zijn vastgelegd in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (het Bado). U heeft geen lagere marge vastgesteld waardoor wij het wettelijke kader als uitgangspunt hebben gehanteerd. De bij onze controle van de jaarrekening 2017 toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% (€ 152.000) en voor onzekerheden 3% (€456.000) van de totale lasten.

Onze controle houdt in dat wij niet alle transacties controleren. Onze aanpak heeft als doel om belangrijke onjuistheden en onrechtmatigheden te ontdekken.

In het accountantsverslag worden fouten en onzekerheden gerapporteerd die € 10.000,- overschrijden en worden overige bijzonderheden die van belang zijn voor de behandeling van de jaarrekening door uw algemeen bestuur gerapporteerd. In het door u vastgestelde normenkader is geen rapportagetolerantie aangegeven. Om die reden is de rapporteringstolerantie door ons bepaald op basis van professional judgement.

2. Accountantscontrole

2.2 Geconstateerde niet-gecorrigeerde afwijkingen en onzekerheden (wegen mee in de oordeelsvorming)

Wij hebben de volgende onzekerheid geconstateerd:

Onzekerheid rechtmatigheid inkopen

Wij hebben de rechtmatigheid van de inkopen gecontroleerd doormiddel van een deelwaarneming op de kosten 2017. Voor de gecontroleerde selectie bleek dat inkoopdossiers in een aantal gevallen niet juist of onvolledig gearchiveerd is. Afwijkingen van het interne inkoopbeleid moeten goedgekeurd worden door het dagelijks bestuur. De documentatie waaruit blijkt of sprake is van een goedgekeurde afwijking ontbreekt, waardoor wij niet kunnen vaststellen of afwijkingen zijn voorgelegd aan het dagelijks bestuur. Hierdoor is niet voor alle inkopen vast te stellen of het interne inkoopbeleid juist gevolgd is. Dit resulteert in een geëxtrapoleerde onzekerheid van € 1.038.438. Alle overschrijdingen hebben betrekking op het eigen inkoopbeleid en niet op overschrijding van de Europese aanbestedingsregels. Deze constatering weegt mee in ons rechtmatigheidsoordeel en betekend dat wij een verklaring verstrekken met een beperking over de rechtmatigheid.

2.3 Strekking controleverklaring 2017

Wij hebben de jaarrekening 2017 van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Midden-Delfland gecontroleerd.

Ons oordeel inzake de getrouwheid

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Midden-Delfland op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Ons oordeel met beperking inzake de rechtmatigheid

Naar ons oordeel zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017, uitgezonderd de mogelijke effecten van de aangelegenheid beschreven in de paragraaf 'De basis voor ons oordeel met beperking inzake de rechtmatigheid', in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen.

2. Accountantscontrole

2.4 Geen (materiële) afwijkingen die in het oordeel moeten worden betrokken in het kader van begrotingsrechtmatigheid

De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op Artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door het algemeen bestuur zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting, via de verordening op het financieel beheer en het Normenkader Rechtmatigheid 2017.

Het systeem van budgetbeheer en –bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan het algemeen bestuur, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan het algemeen bestuur van budgetoverschrijdingen brengt het risico met zich mee dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van het algemeen bestuur.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de kadernota rechtmatigheid die door de commissie BBV is uitgebracht. Een belangrijke inhoudelijke aanvulling betreft de vaststelling, dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Essentieel is dat het algemeen bestuur nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij open-einde regelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. In die gevallen dat het algemeen bestuur geen nader beleid stelt, geldt het uitgangspunt dat deze kostenoverschrijdingen door de accountant niet bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende controleverklaring kan worden gegeven, wordt betrokken. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

Daarnaast moet de accountant in het verslag van bevindingen deze kostenoverschrijdingen, waarvan het dagelijks bestuur in de jaarrekening aan moet geven dat ze nog dienen te worden geautoriseerd, aan de orde te stellen. Extra lasten die worden gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten, en het algemeen bestuur nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn onrechtmatig.

In de jaarstukken 2017 legt het dagelijks bestuur in het overzicht van baten en lasten en toelichting daarop verantwoording af over de realisatie van de lasten en baten ten opzichte van de begroting.

2. Accountantscontrole

2.4 Geen (materiële) afwijkingen die in het oordeel moeten worden betrokken in het kader van begrotingsrechtmatigheid (vervolg)

Wij constateren dat sprake is van een overschrijding van de lasten op programma 2 en een overschrijding op de kredieten.

Programma 2

Er is sprake van budgetoverschrijding van € 1.398.219 op programma 2. Deze overschrijding wordt veroorzaakt door de aankoop van de BBL gronden voor 1,5 miljoen. Als bestuur bent u van deze aankoop op de hoogte en hebt u hiermee ingestemd. Het besluit hiervan is echter genomen na de laatste begrotingswijziging, waardoor dit niet meer is verwerkt in de gewijzigde begroting. Aangezien u als bestuur besloten hebt over deze aankoop en de aankoop in lijn ligt het gevoerde beleid weegt deze overschrijding niet mee in ons oordeel.

In de jaarrekening is in hoofdstuk 5.5 'Toelichting op het overzicht van de baten en lasten 2017' een verklaring gegeven op de overschrijdingen. Wij kunnen ons vinden in deze verklaring.

Krediet Coördinatie projecten van derden

Doordat een hogere inzet van uren benodigd was ontstaat een overschrijding van € 38.188 op dit krediet. Wij concluderen dat u in de najaarsrapportage reeds geïnformeerd bent over de voortgang van dit project en dat de reden van overschrijding past binnen het bestaande beleid, derhalve weegt deze overschrijding niet mee in ons oordeel.

2. Accountantscontrole

2.5 Besluit tot opheffing Recreatieschap Midden-Delfland

In het afgelopen jaar hebt u besloten om het Recreatieschap Midden-Delfland over te zetten naar een coöperatieve vereniging. U was voornemens dit per 1 januari 2018 te realiseren. Wij hebben begrepen dat de overgang naar de coöperatieve vereniging op dit moment nog niet gerealiseerd is. Eén van de punten die op dit moment nog uitstaat is hoe omgegaan moet worden met de fiscale effecten binnen een coöperatieve verenigingen.

Bij overgang van de gemeenschappelijke regeling Midden-Delfland naar een coöperatieve vereniging verandert ook het verslaggevingsstelsel op basis waarvan de jaarrekening opgesteld moet worden. Wij hebben vastgesteld dat in 2017 al besluiten genomen zijn om de overgang naar verslaggeving op basis van Titel 9 BW te kunnen realiseren. In december 2017 heeft u om die reden besloten om de voorziening inrichting Midden-Delfland over te zetten naar een reserve. Deze gelden heeft u in het verleden van de gemeente Rotterdam ontvangen voor specifieke doeleinden. De gemeente Rotterdam is akkoord om de voorziening te laten vrijvallen en hier een reserve voor op te nemen, onder voorwaarde dat het geld wel beschikbaar blijft voor de specifieke doelen. Binnen Titel 9 BW wordt dit gepresenteerd als bestemmingsfonds onder het eigen vermogen. Wij kunnen ons vinden in de huidige presentatie in de jaarrekening. Wanneer u besluit over te gaan naar een coöperatieve vereniging adviseren wij u tijdig na te gaan welke consequenties dit heeft voor de administratieve vastleggingen.

2.6 Verslaggevingsgrondslagen

Wij hebben de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving beoordeeld. Recreatieschap Midden-Delfland heeft gedurende 2017 geen wijzigingen doorgevoerd in de keuze of de toepassing van belangrijke verslaggevingsgrondslagen.

Wij concluderen dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen aanvaardbaar zijn en dat de toepassing daarvan, samen met de in de jaarrekening opgenomen toelichtingen, een getrouw beeld geeft van de financiële positie van het recreatieschap.

2.7 Opvolging actiepunten uit managementletter 2017

Wij zijn van mening dat de organisatie een voldoende beheersing heeft van haar bedrijfsprocessen.

Belangrijkste constatering uit de managementletter betreft de monitoring van de gewerkte uren. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de organisatie een analyse uitgevoerd heeft tussen de contract uren en de werkelijke uren. Het managementletterpunt is adequaat opgevolgd.

2. Accountantscontrole

2.8 Bevindingen uit de eindejaarscontrole

Projectcontrole

Recreatieschap Midden-Delfland heeft een hoog aantal projecten om de recreatie en activiteiten in het gebied te stimuleren. Deze projecten worden gefinancierd middels eigen middelen en subsidies van derden. Tijdens onze controle hebben wij vastgesteld dat er vanuit project control weinig zicht is op de subsidies en de vereisten die opgenomen zijn in de subsidiebeschikking. Bij opstellen van de verantwoording blijkt dat de administratieve vastlegging niet zodanig is ingericht dat op eenvoudige wijze verantwoording afgelegd kan worden aan de subsidieverstrekker. Wij adviseren u om een projectcontroller vooraf te laten meekijken op de projecten. Deze constatering doet geen afbreuk aan ons oordeel

Archivering van documentatie

Tijdens de controle hebben wij geconstateerd dat recreatieschap Midden-Delfland niet altijd meer beschikt over de inkoopdossiers en documentatie om de rechtmatigheid en getrouwheid van de financiële verantwoording te kunnen aantonen. Hierdoor ontstaat een onzekerheid in de rechtmatigheid van de verantwoorde lasten.

Afgelopen jaar is door de commissie BBV de interpretatie van de regelgeving voor het verantwoorden van belangrijke verplichtingen aangescherpt. Hierdoor is het van belang om een juiste verplichtingenadministratie in te richten en zorg te dragen voor een juiste archivering van de stukken. Wij adviseren u om de administratieve organisatie zodanig in te richten dat stukken op een nauwkeurige wijze gearchiveerd worden en medewerkers beschikking hebben over deze stukken.

Schatkistbankieren

De organisatie heeft bij ons aangegeven dat de huidige medewerkers geen bevoegdheden hebben om transacties uit te voeren op de bankrekeningen van de ING Bank. Op 31 december 2017 bedroeg het saldo van deze bankrekening meer dan € 6 miljoen. Doordat de organisatie niet in staat is het saldo van deze rekening over te boeken naar de bankrekening van het schatkistbankieren, voldoet de organisatie op dit moment niet aan de wet Schatkistbankieren. De mogelijkheid bevoegdheden te wijzigen kan alleen met toestemming van de wettelijke vertegenwoordigers. Bij de ING bank staan oud-bestuurders geregistreerd als wettelijke vertegenwoordiger. Wij verzoeken u als wettelijke vertegenwoordigers de bevoegdheden bij de bank aan te laten passen en de juiste autorisaties toe te kennen aan de medewerkers van Staatsbosbeheer. Het niet voldoen aan de verplichtingen tot schatkistbankieren leidt tot het niet naleven van wet- en regelgeving. Als bestuur heeft u de taak om zorg te dragen dat deze wet en regelgeving wel kan worden nageleefd. Het niet voldoen aan de verplichtingen tot schatkistbankieren leidt tot een onrechtmatigheid. Deze onrechtmatigheden worden echter alleen (formeel) gerapporteerd en wegen niet mee in ons oordeel inzake de rechtmatigheid.

2. Accountantscontrole

2.8 Bevindingen uit de eindejaarscontrole (vervolg)

Transparantiemethode

Recreatieschap Midden-Delfland maakt gebruik van de transparantiemethode voor het terugvorderen van de BTW. Deze regeling houdt in dat het schap de in rekening gebrachte, niet voor aftrek in aanmerking komende omzetbelasting naar de compensatiegerechtigde deelnemers doorschuift. De deelnemers kunnen de doorgeschoven omzetbelasting vervolgens voor de toepassing van de Wet BCF beschouwen als ware deze rechtstreeks aan hen in rekening gebracht waardoor compensatie van deze omzetbelasting mogelijk wordt.

Deze methode kan worden toegepast als het schap niet als ondernemer kwalificeert en de activiteiten door één of meerdere deelnemende compensatie gerechtigde lichamen niet worden uitgevoerd als ondernemer. Het schap heeft in 2013 onderbouwd op welke wijze aan de voorwaarde is voldaan en op welke wijze de BTW verrekend wordt met de deelnemers. Wij adviseren deze analyse opnieuw te laten uitvoeren.

2. Accountantscontrole

2.9 Schattingen

Inherent aan het opmaken van de jaarrekening is dat de organisatie schattingen moet maken. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het bestuur. Als onderdeel van de controle hebben wij de aanvaardbaarheid van de schattingen beoordeeld. De belangrijkste schatting in de jaarrekening betreft de voorziening groot onderhoud.

Voorziening groot onderhoud

Eén van de belangrijkste taken van het schap is het onderhoud en het beheer van het gebied. De onderhoudskosten kunnen over de jaren heen echter sterk fluctueren. Om de invloed van deze fluctuatie te beperken heeft u ervoor gekozen om een voorziening groot onderhoud op te nemen in de balans. Via een jaarlijks gelijkblijvende dotatie worden de kosten van groot onderhoud geëgaliseerd.

Eén van de eisen die de BBV stelt aan een voorziening groot onderhoud is, dat de onderhoudsplanning financieel onderbouwd is. Wij hebben begrepen dat twee jaar geleden de financiële onderbouwing opnieuw beoordeeld is. Afgelopen jaren heeft de organisatie deze voorziening steeds gedetailleerder onderbouwd.

Jaarlijks wordt door de organisatie zelf beoordeeld of de voorziening nog toereikend is. De organisatie doet dit op de volgende wijze:

- De organisatie maakt een vergelijking tussen de huidige meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) en de MJOP van voorgaand jaar. Verschillen worden verklaard;
- De organisatie vergelijkt de bestuurlijk vastgestelde dotatie met de dotatie die volgt uit de huidige MJOP. Bij afwijkingen > 10% wordt beoordeeld of de dotatie aangepast moet worden;
- De organisatie evalueert of de verwachte stand van de voorziening ontoereikend (debet stand van de voorziening) is in de komende 20 jaar. Wanneer de eindstand altijd groter is dan 1 jaardotatie, wordt door de organisatie beoordeeld of een deel van de voorziening kan vrijvallen; en
- De organisatie beoordeelt jaarlijks of de onttrekkingen uit de voorziening nauwkeurig zijn. Alleen kosten die opgenomen zijn in de MJOP mogen onttrokken worden uit de voorziening.

Het schap zal per per 1 januari 2018 worden geliquideerd, waardoor het schap zelf vanaf 2018 feitelijk geen verplichting meer heeft om het groot onderhoud uit te voeren. Bij de liquidatie is het voor rechtsoptvolgers van belang informatie te hebben over de verwachten kosten groot onderhoud, waarvoor via de exploitatierekeningen van afgelopen jaren al een deel is voorzien en zal een tegemoetkoming in het onderhoud worden overgedragen. Om die reden achten wij de waardering van de voorziening toereikend.

2. Accountantscontrole

2.9 Schattingen

Voorziening groot onderhoud (vervolg)

Tijdens de controle hebben wij vastgesteld dat de kosten die onttrokken zijn uit de voorziening betrekking hebben op onderhoud dat opgenomen is in het MJOP.

Wij hebben vastgesteld dat de dotatie op basis van het huidige geactualiseerde MJOP € 73.043 hoger zou zijn dan de bestuurlijk vastgestelde dotaties. Deze afwijking valt buiten de 10% van de vastgestelde dotatie. Wij zijn nog met de organisatie in overleg om te bepalen welke oorzaak ten grondslag ligt aan de mutatie.

Wij hebben vastgesteld dat de organisatie op basis van de huidige inschatting verwacht dat de stand van de voorziening in 2027 het laagste punt bereikt. De verwachte stand van de voorziening is op 31/12/2037 €789.968. In het beleid is vastgesteld dat een deel vrijvalt op het moment dat de verwachten eindstanden in elk jaar hoger zijn dan 1x de dotatie. Op basis van het beleid moet er € 240.000 vrijvallen.

Tijdens de controle hebben wij geconstateerd dat het beheer en de verantwoordelijkheid van het MJOP bij Staatsbosbeheer weggelegd is bij een andere functie dan voorheen bij de Groen Service Zuid Holland. Hierbij constateren wij dat mutaties die in het MJOP worden doorgevoerd ten opzichte van het vastgestelde MJOP niet altijd worden vastgelegd. Bij het MJOP is sprake van een schattingspost. Om vast te stellen of de inschatting van de toekomstige kosten betrouwbaar bepaald is, is het van belang de toereikendheid van de mutaties te kunnen vaststellen. De doorgevoerde mutaties zijn relatief gering van omvang, waardoor dit geen onzekerheid geeft inzake de betrouwbaarheid van het plan. Wij concluderen dat de voorziening nauwkeurig is verantwoord, maar adviseren u om mutaties in de prognose te documenteren.

U bent voornemens het schap in 2018 te liquideren, waardoor het schap zelf vanaf 2018 feitelijk geen verplichting meer heeft om het groot onderhoud uit te voeren. Bij de liquidatie is het voor rechtsopvolgers van belang informatie te hebben over de verwachten kosten groot onderhoud, waarvoor via de exploitatierekeningen van afgelopen jaren al een deel is voorzien en zal een tegemoetkoming in het onderhoud worden overgedragen. Om die reden achten wij de waardering van de voorziening toereikend.

2. Accountantscontrole

2.9 Schattingen (vervolg)

VPB

Vanaf 2016 is de VPB vrijstelling voor overheidslichamen vervallen. Voor het schap betekent dit dat zij mogelijk VPB moet afdragen. Door de organisatie is, in samenwerking met een externe fiscalist, geanalyseerd of sprake is van belastbare activiteiten. Vanuit deze analyse is geconcludeerd dat voor het schap geen sprake is van belastbare activiteiten. De organisatie heeft contact gehad met de belastingdienst om dit af te stemmen. Tot op heden heeft de belastingdienst geen formele bevestiging gegeven dat het schap geen belastbare activiteiten heeft.

Wij kunnen ons vinden in het standpunt van de organisatie dat het schap geen belastbare activiteiten uitvoert. Om die reden schatten wij in dat er geen materiële onzekerheid is over de VPB last. Wij verwijzen hierbij tevens naar de paragraaf Weerstandsvermogen in de jaarrekening waarin de organisatie het risico op de VPB last toelicht.

Overige schattingsposten

Belangrijkste schattingen	Beoordeling	Toelichting
Voorzieningen	Akkoord	Voor de toelichting verwijzen wij naar de passage die hierboven is opgenomen.
Verwachte levensduur voor de materiële vaste activa	Akkoord	De verwachte levensduur voor de verschillende activa categorieën en daarmee de afschrijvingspercentages zijn in lijn met wat gebruikelijk is.
Waardering van de vorderingen	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de vorderingen.
Waardering van de overige schulden	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de schulden.

3. Kwaliteit verslaggeving

3.1 Diepgang controle jaarverslag

De jaarstukken voor boekjaar 2017 bestaan uit het jaarverslag (inclusief de paragrafen en de programmaverantwoording) en de jaarrekening. Conform de gewijzigde wetgeving voor de accountantscontrole hebben wij het jaarverslag onderzocht om vast te stellen of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat en of het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van de Gemeentewet is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

3.2 Wet Normering Topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is op 1 januari 2013 in werking getreden. De WNT stelt maxima aan de bezoldiging van topfunctionarissen. In de WNT wordt het begrip topfunctionaris nader gedefinieerd; het wetsvoorstel 'Aanpassingswet WNT' benadrukt dat alleen sprake is van een topfunctionaris als sprake is van leidinggeven aan de gehele organisatie. In de WNT worden ook maxima aan bezoldiging van de topfunctionaris gesteld. De bezoldiging van topfunctionarissen in deeltijd of met een aanstelling korter dan 12 maanden in een boekjaar, wordt omgerekend naar een voltijdsbezoldiging. De WNT bevat een openbaarmakingsverplichting van de bezoldiging van topfunctionarissen via de jaarrekening van de organisatie en inzending aan de (vak)minister. Voor andere functionarissen geldt alleen een openbaarmakingsverplichting bij overschrijding van de bezoldigingsnorm.

In de jaarrekening van Recreatieschap Midden-Delfland over boekjaar 2017 is op juiste wijze rekening gehouden met de bepalingen uit de WNT.

4. Financiële positie en resultaat

4.1 Algemene beschouwing

In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag is opgenomen hoeveel risico's zich met welke frequentie en omvang naar alle waarschijnlijkheid voor zullen doen ten aanzien van het schap. De 2 grootste risico's zijn hierbij specifiek benoemd. Tevens is berekend welk weerstandsvermogen benodigd is ter dekking van deze risico's, is aangegeven welke weerstandscapaciteit beschikbaar is en wat het ratio van het weerstandsvermogen is. Ultimo 2017 resulteert dit in een nog te bepalen weerstandscapaciteit. Hierbij wordt verondersteld dat niet alle risico's zich gelijktijdig zullen voordoen. Wij onderschrijven deze veronderstelling. Beschikbaar is een weerstandscapaciteit van € 3.904.346,-. Aangezien het schap geliquideerd zal worden zijn er geen claims op de algemene reserve. De omvang van de algemene reserve classificeren wij als uitstekend.

Het positieve resultaat voor toevoegingen en onttrekkingen aan reserves bedraagt in 2017 € 1.554.481,- (2016: € 4.275.371,- negatief). De (per saldo) toevoegingen aan de reserves bedragen € 1.456.731,- (2016: (per saldo) onttrekking: € 101.751,-) waardoor het resultaat na bestemming € 97.751 positief bedraagt (2016: € 4.173.620 negatief). Bij de aangepaste begroting is uitgegaan van een gerealiseerd resultaat na bestemming van nihil.

Het verschil wordt veroorzaakt door meerdere zaken en is in de jaarrekening nader toegelicht.

5. Overige aandachtspunten

5.1 Overige dienstverlening -> onafhankelijkheid accountant

Baker Tilly Berk heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om zijn onafhankelijkheid en die van zijn medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- Voorschriften en procedures omtrent onafhankelijkheid. Deze voorschriften voor professioneel gedrag op het gebied van kwaliteit en onafhankelijkheid zijn opgenomen in de Gedragscode van Baker Tilly Berk. Deze Gedragscode geldt voor iedere medewerker van Baker Tilly Berk en wordt natuurlijk steeds geactualiseerd;
- Jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners en medewerkers van Baker Tilly Berk en ondersteunende stafdiensten;
- Cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling, of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten;
- Intern en extern kwaliteitsonderzoek;
- Reviews door externe toetsers die niet bij de opdracht betrokken zijn, ter waarborging van een deugdelijke grondslag/deskundig oordeel; en
- Roulatie van partners op de opdracht.

Wij zijn van mening dat wij in relatie tot uw organisatie onafhankelijk, in overeenstemming met de ViO (Verordening inzake de Onafhankelijkheid van accountants), hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

5.2 Fraude

Bij de uitvoering van de werkzaamheden hanteren wij onder andere de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NV COS) 240: "De verantwoordelijkheid van de accountant voor het onderkennen van het risico van fraude in het kader van de controle van financiële overzichten".

Het dagelijks bestuur is primair verantwoordelijk voor de preventie van fraude. Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor een cultuur van eerlijkheid en ethisch verantwoordelijk gedrag. Zij dient zowel preventieve als repressieve beheersingsmaatregelen te nemen om de kans op fraude zo veel mogelijk te beperken, zodat de integriteit van de financiële verslaggeving is gewaarborgd.

Tijdens de controle van de jaarrekening inventariseren wij de frauderisico's binnen uw organisatie en beoordelen wij de interne beheersingsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen en ontdekken van fraude. Tijdens de beoordeling bleek ons dat binnen uw organisatie reeds de nodige aandacht wordt besteed aan de onderwerpen fraude en integriteit. U heeft aangegeven belang te hechten aan een adequate beheersing van frauderisico's.

Naar aanleiding van onze werkzaamheden hebben wij geen fraude of onregelmatigheden geconstateerd. Volledigheidshalve wijzen wij erop dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude.

5. Overige aandachtspunten

5.3 Geautomatiseerde gegevensverwerking

Wij brengen u verslag uit omtrent onze bevindingen ter zake van de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. De accountantscontrole van de jaarrekening is niet specifiek gericht op de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking en behoeft derhalve niet te leiden tot bevindingen die bij een speciaal daarop gericht onderzoek wel naar voren zouden kunnen komen.

In het kader van de jaarrekeningcontrole zijn met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking bij Recreatieschap Midden-Delfland geen bijzonderheden te melden welke voor vermelding in het accountantsverslag in aanmerking komen. In de managementletter zijn wij nader op de geautomatiseerde gegevensverwerking ingegaan. De bevindingen zoals opgenomen in de managementletter zijn niet van een zodanige significantie dat deze de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking in gevaar brengen.

6. Actuele ontwikkelingen

In deze paragraaf nemen wij actuele ontwikkelingen op die een rol spelen binnen uw sector.

6.1 Wijzigingen BBV

Op 5 maart 2016 zijn door Commissie BBV de wijzigingen gepubliceerd die vanaf boekjaar 2017 (voor gemeenschappelijke regelingen vanaf boekjaar 2018) van kracht worden. De doelstelling van de wijzigingen betreft een versterking van de horizontale sturing door provinciale staten en raad.

Wijzigingen

De voorgenomen wijzigingen gaan in op de volgende onderwerpen:

- Uitvoeringsinformatie
- Beleidsindicatoren
- Inzicht in overhead en kosten
- Het stelsel van baten en lasten
- Activeren van investeringen met een maatschappelijk nut

Uitvoeringsinformatie

Gemeenschappelijke regelingen moeten gegevens volgens de uniforme taakvelden en nieuwe categorieën met ingang van de begroting 2018 al aan het CBS aanleveren, met als advies om tegelijk de taakvelden in de administratie van de gemeenschappelijke regeling te integreren.

Beleidsindicatoren

Naast de uniforme taakvelden, wordt in het herziene BBV voorgeschreven dat organisaties een basisset van beleidsindicatoren hanteren voor de begroting en de verantwoordingsstukken. Zij kunnen er zelf voor kiezen om daar eigen indicatoren, toegesneden op lokale situatie, aan toe te voegen. De indicatoren worden opgenomen in de beleidsbegroting bij de programma's en zijn relevant voor een nadere onderbouwing van het beleid.

Inzicht in overhead en kosten

Onder overhead wordt verstaan het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In het gewijzigde BBV worden baten en lasten van overhead niet meer onder de afzonderlijke beleidsprogramma's geregistreerd maar centraal onder een afzonderlijk taakveld. Hiermee vervalt de noodzaak van een complexe en veelal ondoorzichtige kostentoerekening aan alle taken en activiteiten. Deze methodiek wordt ook van toepassing op de toerekening van rente. Hiermee winnen begroting en verantwoording aan transparantie; de directie kan beter sturen op de bedrijfsvoering. Bovendien kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking worden gemaakt met andere organisaties.

6. Actuele ontwikkelingen

6.1 Wijziging BBV (vervolg)

Het stelsel van baten en lasten

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven en het meerjarig opnemen van het EMU-saldo in een begrotingsparagraaf.

Het EMU-saldo moet op grond van nieuwe BBV worden opgenomen in een begrotingsparagraaf, in de meerjarenraming en in een paragraaf in het jaarverslag. Dit zorgt ervoor dat er meer (verplichte) aandacht is voor het EMU-saldo in de beleidsvoorbereiding, de sturing en beheersing. Het bestuur kan meer grip uitoefenen op het EMU-saldo, onder meer omdat de relatie met de referentiewaarden beter kan worden gelegd.

Activeren van investeringen met maatschappelijk nut

De systematiek van activering en afschrijving voor alle investeringen wordt gelijk getrokken. Dit om te bewerkstelligen dat de kosten van de investeringen ten laste komen van burgers en bedrijven die er profijt van hebben. Investeringen met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. Daarmee wordt tegelijkertijd een betere vergelijkbaarheid van deze kosten verkregen.

De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2018 worden gedaan. De keuze voor geleidelijke invoering betekent dat pas over 30 tot 40 jaar alle investeringen op een gelijke manier worden afgeschreven. Dit betekent dat de financiële vergelijkbaarheid – op dit punt – geleidelijk zal verbeteren.

Notitie erfpacht gronden (mei 2017)

De Commissie BBV heeft de algemene uitgangspunten voor de verantwoording van erfpacht geactualiseerd vanwege de toename van (grond)uitgiften tegen eeuwigdurende erfpacht met periodieke canonbetaling, de invoering van de vennootschapsbelasting en de wijziging van het BBV. De ingangsdatum van de notitie betreft het begrotingsjaar 2018, maar deze mag ook al eerder worden toegepast.

Op grond van de voorgaande notitie erfpacht in het BBV werd bij eeuwigdurende erfpacht met canonbetaling een opbrengst vanwege de contante waarde van de toekomstige pachtsommen en de eventuele juridische restwaarde, als (eeuwigdurende) langlopende vordering verantwoord. Deze langlopende erfpachtvordering is weliswaar verbonden aan het resterende juridische eigendom van de erfpachtgrond, maar wordt bij de eeuwigdurende periodieke erfpacht als een eeuwigdurende zelfstandig financieel actief verantwoord. Daarmee werd ook voor deze bijzondere situatie recht gedaan aan het BBV-voorschrift dat deze eeuwigdurende erfpachtgrond zelf tegen registratiewaarde moet worden gepresenteerd. Vanwege de administratieve bewerkelijkheid en de nieuwe definitie van "eerste uitgifte" is deze methodiek nu niet meer opgenomen in de notitie. Desgewenst kan de methodiek voor per ultimo 2017 bestaande gevallen worden gehandhaafd.

Contactgegevens:

drs. R. (Rik) Opendorp RA
Partner RA
M: 06 - 10 09 04 64
E: r.opendorp@bakertillyberk.nl

Kantoorgegevens:

Baker Tilly Berk N.V.
Bijster 55
Postbus 3814
4800 DV Breda
T: 076 - 525 00 00

www.bakertillyberk.nl